

Učinki novele ZPP-E na odločanje pritožbenega sodišča

VESNA BERGANT RAKOČEVIĆ
doktorica pravnih znanosti
višja sodnica svétnica
Višje sodišče v Ljubljani

1. Uvod

V Zakon o pravdnem postopku (ZPP)¹ je bilo z novelo ZPP-E² v pritožbeni postopek vpeljanih kar nekaj novosti. Zakonodajalec si je obetal velik učinek glede sprememb pri sojenju sodišč druge stopnje. Skrajševanje postopkov in še posebej reduciranje sojenja na čim manj stopenj sta bila cilja, ki sta zahtevala zmanjšanje deleža razveljavitev prvostopenjskih sodb in vračanja zadev na sodišča prve stopnje. Že z novelo ZPP-D³ je zakonodajalec želel povečati število primerov, v katerih višje sodišče meritorno in dokončno odloči v sporu, vendar reforma ni bila uspešna – velik delež razveljavljenih sodb in vračanje zadev v novo sojenje sta ostala sistemski težavi.⁴

Nekatere novosti, ki jih je v pritožbeni postopek vnesla novela ZPP-E, na primer poravnava pred sodnikom posameznikom, izdaja nadomestne sodbe in obvestilo stranki, da njena pritožba nima možnosti za uspeh (v gospodarskih sporih), v praksi niso posebej zaživele. Tudi relativno pomembna praktična sprememba v postopku s pritožbo zoper sklep, po kateri je ta od novele ZPP-E naprej v celoti smiselno izenačen s postopkom, ki velja za pritožbo zoper sodbo, vključno z določbami o odgovoru na pritožbo in o obravnavi pred sodiščem druge stopnje, na sam postopek (trajanje in način odločanja) ni posebej vplivala. Za zelo učinkovito pa se je izkazala uvedba možnosti pritožbe zoper sklep sodišča druge stopnje o razveljavitvi sodbe sodišča prve stopnje.

¹ Uradni list RS, št. 26/99 in nasl.

² Uradni list RS, št. 10/17.

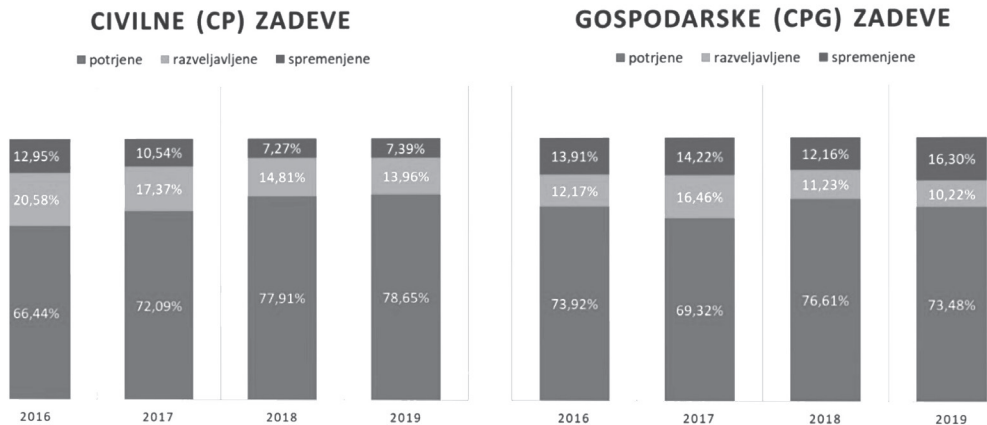
³ Uradni list RS, št. 45/08.

⁴ Galič 2017a, str. 1274.

2. Analiza učinkov pritožbe zoper sklep o razveljavitvi sodbe sodišča prve stopnje

Od uveljavitve novele ZPP-E se je v postopkih pred Višjim sodiščem v Ljubljani,⁵ v katerih se ZPP uporablja (pravdni in nepravdni postopki ter gospodarski spori), delež razveljavljenih zadev glede končnih meritornih odločitev bistveno zmanjšal, kar prikazujejo naslednji grafikon v sliki 1:

Slika 1: Primerjava deleža razveljavljenih zadev v civilnih in gospodarskih zadevah

Vir: lastna izdelava.

Korelacije tega gibanja z uveljavitvijo novele, ki uvaja pritožbo zoper sklep o razveljavitvi, ni mogoče zanikati. Statistika nadalje kaže, da sta delež in tudi absolutno število vloženih pritožb zoper razveljavitvene sklepe pravzaprav relativno majhna. Leta 2019 je bilo denimo na Višjem sodišču v Ljubljani odločeno v 2464 civilnih zadevah (pravdnih in nepravdnih), od tega je bilo razveljavljenih 334, v gospodarskih sporih pa odločeno v 773 zadevah, od tega razveljavljenih 79. Objavljenih odločb Vrhovnega sodišča RS v postopkih s pritožbo po 357.a členu ZPP je bilo leta 2019 skupno 29 (leta 2018 pa 30),⁶ od tega se jih je 10 nanašalo

⁵ Višje sodišče v Ljubljani je daleč največje pritožbeno sodišče v RS; delež pripada vseh zadev na Višje sodišče v Ljubljani je glede na vsa štiri pritožbena sodišča (v vseh zadevah) več kot 50 odstotkov.

⁶ Vir: portal Tax fin lex.

na civilne zadeve Višjega sodišča v Ljubljani,⁷ dve pa na gospodarski spor.⁸ Izmed teh 12 je bila uspešna le ena pritožba, skupno izmed vseh vloženih pa devet.

Majhno število vloženih pritožb po 357.a členu ZPP je razumljivo in kakšnega bistvenega povečanja deleža pri tem ni pričakovati niti v prihodnje. Stranka, ki je s pritožbo uspela, pa čeprav je dosegla »le« razveljavitev, in ne spremembe in s tem dokončne odločitve, je vendarle lahko zadovoljna in večinoma pričakuje ugoden izid pred sodiščem prve stopnje v ponovljenem sojenju.⁹ Časovno je verjetno nekaj na slabšem, a spet ne bistveno, saj tudi postopek s pritožbo na Vrhovno sodišče nekaj časa traja, ob za pritožnika ugodni odločitvi pa sledi tudi ponovljen pritožbeni postopek. Stroškovno bi bilo za stranko to sicer verjetno ugodnejše, a tu je še psihološki moment, zaradi katerega se uspešen pritožnik večinoma ne želi »preparirati« s pritožbenim sodiščem, ko pa mu je »napol« že ugodilo.

Navedeno lahko kaže, da je že sama možnost pritožbe povzročila določene spremembe pri načinu odločanja pritožbenih sodišč v smislu omejevanja kasatoričnih pooblastil, konkretno ljubljanskega, saj se razlogi za razveljavitev vsebinsko v resnici niso spremenili. Reformatorična pooblastila pritožbenega sodišča je razširila že novela ZPP-D.¹⁰ Izrecno zapovedana nujnost tehtanja pravice do sojenja v razumnem roku ob razveljavitvi sodbe (sprememba 354. in 355. člena ZPP) je sama po sebi zgolj pedagoška.¹¹

Bistveno se je povečalo tudi število pritožbenih obravnav, in sicer na civilnem oddelku Višjega sodišča v Ljubljani iz 14 oziroma 15 v letih 2016 in 2017 na 34 oziroma 26 v letih 2018 in 2019.

Vrhovno sodišče RS je že pred novelo ZPP-E spodbujalo pritožbena sodišča k opravljanju pritožbenih obravnav. Ena najbolj jasnih odločb v tej smeri je bil sklep III Ips 14/2014 z dne 25. 3. 2014, s katerim je VS RS razveljavilo sodbo sodišča druge stopnje in zadevo vrnilo temu sodišču z napotkom, naj opravi pritožbeno obravnavo, in naslednjo navedbo razlogov:

»Izvedba pritožbene obravnave od novele ZPP-D dalje ni več izjema, temveč pravilo (prvi odstavek 347. člena ZPP). Sodišče druge stopnje mora tako razpisati obravnavo tudi v primeru, kadar je za popolno ugotovitev dejanskega stanja treba ugotoviti tudi dejstva, ki so jih stranke pred sodiščem prve stopnje zatrjevale, vendar jih sodišče prve stopnje ni ugotavljalo,

⁷ Sklepi Cp 12/2019 z dne 23. 5. 2019, Cp 13/2019 z dne 7. 3. 2019, Cp 23/2019 z dne 11. 4. 2019, Cp 25/2019 z dne 9. 5. 2019, Cp 28/2019 z dne 16. 5. 2019, Cp 30/2019 z dne 23. 5. 2019, Cp 36/2019 z dne 8. 8. 2019, Cp 39/2019 z dne 29. 8. 2019, Cp 40/2019 z dne 10. 10. 2019 in Cp 44/2019 z dne 14. 11. 2019.

⁸ Sklepa VS RS Cpg 11/2019 z dne 22. 10. 2019 in Cp 38/2019 z dne 18. 11. 2019.

⁹ Čeprav se lahko pritoži katerakoli, torej tudi nasprotna stranka, je glede na omejene razloge za pritožbo kaj malo verjetno, da bi se pritožila ta, ki ji je že razveljavitev v škodo.

¹⁰ Galič 2017a, str. 1274–1275.

¹¹ Prav tam, str. 1277.

ter kadar je za pravilno ugotovitev dejanskega stanja treba izvesti posamezne dokaze, ki jih sodišče prve stopnje ni izvedlo, kljub temu, da jih je stranka pred sodiščem prve stopnje predlagala. Tudi v primerih, kadar sodišče prve stopnje posamezen dokaz izvede (na primer posamezno listino povzame v dokazni sklep), a ga ne oceni oziroma se do njega ne opredeli, pride v poštev smiselna uporaba 347. člena ZPP o obligatorni izvedbi pritožbene obravnave. Na seji senata takih dokazov ni mogoče ocenjevati.

Sodišče druge stopnje je dokazno oceno glede neobstoja vzročne zveze in nastanka škode naredilo na podlagi dokazov, ki s strani sodišča prve stopnje niso bili presojeni oziroma jih sodišče prve stopnje ni ocenjevalo v zvezi z navedenima predpostavkama odškodninske odgovornosti.«

Kasneje je to svoje stališče celo nekoliko omililo, na primer v sklepu II Ips 37/2015 z dne 2. 6. 2016:

»Če ugotovi prvostopenjsko sodišče pravno pomembno dejstvo tudi na podlagi zaslišanja strank ali prič, višje sodišče brez obravnave ne more spreminjati dejanskega stanja. Smisel obvezne pritožbene obravnave je v spoštovanju načela neposrednosti, saj mora imeti pritožbeno sodišče pri izvajanju kontrolne funkcije, ko podvomi v pravilnost dejanskega stanja, ugotovljenega (tudi) z neposredno izvedenimi dokazi, enake spoznavne možnosti kot prvostopenjsko sodišče.«

Še bolj izrazito VS RS v sodbi III Ips 108/2016 z dne 12. 2. 2018:

»Sodišče druge stopnje sme [...] odločati na seji ne samo[,] kadar odloča o vprašanih pravilne uporabe materialnega prava, pač pa tudi v vseh tistih primerih, ko je pritožbeno sodišče v razmerju do dokaznega gradiva v enakem položaju kot sodišče prve stopnje. Smisel obravnave namreč ni v varovanju pravice do pritožbe, pač pa v spoštovanju načela neposrednosti in izenačevanju spoznavnih situacij sodišča prve stopnje in pritožbenega sodišča ter v zagotavljanju pravice do izjave. Zato je določbe ZPP treba razlagati celo tako, da je tudi postopkovne kršitve, katerih narava to dopušča, mogoče sanirati na pritožbeni seji; nasprotno postopanje bi bilo namreč nesmotrno in zavlačevalno.«

Ključno vprašanje, ki je bilo na dlani že ob uveljavitvi novele, je bilo, kakšni kriteriji se bodo izoblikovali v praksi višjih sodišč pri odločanju, kdaj sodbo sodišča prve stopnje vendarle razveljaviti, kdaj pa naj pritožbeno sodišče bodisi z dopolnitvijo dokaznega postopka (praviloma na pritožbeni obravnavi) bodisi z odpravo ugotovljenih kršitev procesnih pravic samo dokončno odloči. Nekaj teh kriterijev je začrtalo Vrhovno sodišče RS pri odločanju o pritožbah zoper razveljavitvene sklepe, zaradi do zdaj relativno skromne prakse pa so jih nekaj »samoiniciativno« izoblikovala pritožbena sodišča sama.

Vrhovno sodišče v sklepih po 357.a členu ZPP najprej potrjuje enoznačnost jasnega zakonskega besedila, da je pritožba možna le zoper presojo pravilnosti uporabe kasatoričnega

pooblastila višjega sodišča, vsi drugi razlogi pa so izključeni. Torej se mora domnevati, da je sama odločitev pritožbenega sodišča (za razveljavitev) pravilna.

Nadalje, Vrhovno sodišče z razveljavitvenimi sklepi zoper sodbo izenačuje tudi nekatere končne odločbe v nepravdnih postopkih, in sicer po pravilu o smiselni uporabi ZPP (37. člen Zakona o nepravdnem postopku – ZNP¹²)¹³ na primer sklep o dedovanju,¹⁴ končni sklep v postopku odvzema poslovne sposobnosti¹⁵ in sklep o vzpostavitvi etažne lastnine in določitvi pripadajočega zemljišča (Zakon o vzpostavitvi etažne lastnine na določenih stavbah in o ugotavljanju pripadajočega zemljišča – ZVEtL-1¹⁶),¹⁷ ne pa tudi sklepa o izvršbi oziroma drugih sklepov v izvršilnem postopku,¹⁸ sklepa o izdaji začasne odredbe¹⁹ in sklepov o izrekanju ukrepov po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZPND²⁰).²¹ Po stališču Vrhovnega sodišča pritožba po analogiji tudi ni dovoljena zoper sklep o razveljavitvi procesnih sklepov (v pravnem ali nepravdnem postopku), s katerimi se postopek konča, na primer zaradi umika tožbe²² ali zaradi zavrženja tožbe.²³

Največkrat je Vrhovno sodišče sklep o razveljavitvi sodbe razveljavilo zato, ker sama odločitev za razveljavitev ni bila zadostno obrazložena.²⁴ Tako denimo z vidika standarda obrazloženosti ne zadošča, da pritožbeno sodišče navede, da je razveljavitev ocenilo kot potrebno glede na »naravo stvari in okoliščine primera«, če tega ne konkretizira.²⁵ Razvidno mora biti, kako je pritožbeno sodišče tehtalo pravico do pritožbe s pravico do sojenja v razumnem roku. Zato ne zadošča, če pritožbeno sodišče zapiše, da »zadeve ni moglo rešiti samo, ker bi pravno relevantna dejstva prvič ugotavljalo šele v pritožbenem postopku, s čimer bi strankama odvzelo pravico do pritožbe«. ²⁶ Kaj je razumni rok, je odvisno od konkretnega primera in vseh njegovih

¹² Uradni list RS, št. 16/19.

¹³ Primerjaj tudi Pavčnik.

¹⁴ Sklep VS RS Cp 28/2019 z dne 16. 5. 2019.

¹⁵ Sklep VS RS Cp 29/2018 z dne 13. 9. 2018.

¹⁶ Uradni list RS, št. 34/17.

¹⁷ Sklep VS RS Cp 39/2019 z dne 29. 8. 2019.

¹⁸ Sklep VS RS Cp 23/2018 z dne 28. 6. 2018.

¹⁹ Sklep VS RS Cp 30/2018 z dne 4. 10. 2018.

²⁰ Uradni list RS, št. 16/08 in nasl.

²¹ Sklep VS RS Cp 15/2018 z dne 16. 5. 2018.

²² Sklep VS RS Cp 30/2019 z dne 23. 5. 2019.

²³ Sklep VS RS Cpg 11/2019 z dne 22. 10. 2019.

²⁴ Sklepi VS RS Dsp 1/2018 z dne 23. 8. 2018, Dsp 4/2019 z dne 16. 4. 2019, Dsp 6/2018 z dne 6. 11. 2018, Dsp 8/2018 z dne 6. 11. 2018, Dsp 9/2019 z dne 22. 7. 2019, Cp 13/2018 z dne 7. 5. 2018, Cp 37/2018 z dne 22. 11. 2018.

²⁵ Sklep VS RS Dsp 9/2019 z dne 22. 7. 2019.

²⁶ Sklep VS RS Dsp 4/2019 z dne 16. 4. 2019.

okolščin.²⁷ Teža pravice do pritožbe mora biti v relaciji z omenjeno pravico in je ne pretehta vedno. Uveljavljeno je, da ta pravica kljub njeni ustavni ravni ne sme biti absolutna, kar v praksi pomeni, da stranka ne more uveljavljati pravice do pritožbe zoper prav vsako dejansko ugotovitev.²⁸ Galič nazorno in prepričljivo razloži, da dejstva ne morejo biti pomembnejša od prava. Nobene logike torej ni v tem, da bi se stranka zoper dejstva lahko pritožila vsakič, zoper pravne zaključke pa ne.

Menimo, da je razveljavitev vedno potrebna, kadar sodišče prve stopnje (še) ni odločalo o pobotnem ugovoru (sodba VSL I Cp 1448/2019 z dne 29. 1. 2020), kadar je stranki (napačno) odreklo pravni interes in še ni opravilo vsebinskega sojenja (sklep VSL I Cp 763/2018 z dne 5. 12. 2018), napačno izdalo zamudno sodbo in podobno.²⁹ Vrhovno sodišče je potrdilo razveljavitveni sklep tudi v primeru, ko je pritožbeno sodišče razveljavilo prvostopenjsko sodbo zaradi pomanjkanja razlogov o odločilnih dejstvih.³⁰

Eden od tehtnih kriterijev za razveljavitev je lahko tudi obstoj (t)istih razlogov, zaradi katerih Vrhovno sodišče, kadar ugodi reviziji, zadeve na primer ne vrne pritožbenemu, pač pa prvostopenjskemu sodišču v novo sojenje, denimo če se stranke še niso izjavile o več pravno odločilnih dejstvih (sklep VS RS II Ips 220/2017 z dne 17. 1. 2019, podobno nato VSL v sodbi in sklepu I Cp 977/2018 z dne 19. 9. 2018).

Najbolj izčrpne razloge v zvezi s kasatoričnimi pooblastili pritožbenega sodišča je Vrhovno sodišče navedlo v svojih sklepih Cp 37/2018 z dne 22. 11. 2018 in Cp 28/2019 z dne 16. 5. 2019. V obeh navedenih sklepih Vrhovno sodišče pojasni lastne kriterije pri odločanju o pritožbi zoper razveljavitveni sklep tudi na abstraktni ravni:

»[...] novelirana procesna zakonodaja torej uzakonja pravilo, da pritožbeno sodišče v zadevi dokončno odloči, možnost razveljavitve sodbe sodišča prve stopnje in vrnitev zadeve temu sodišču v ponovljen postopek pa dopušča kot izjemo. Ker gre za sredstvo, ki naj zagotovi učinkovito uresničevanje pravice do sodnega varstva, je treba izjemno pravilo razlagati z ustavnopravnimi argumenti. Izjema bo zato prišla v poštev tedaj, (a) ko izvedba pritožbene obravnave *in concreto* ne bi predstavljala ustreznega sredstva za zagotavljanje sojenja brez nepotrebnega odlašanja (ker bi glede na okoliščine primera postopek na drugi stopnji ver-

²⁷ V zadevi Cp 19/2019 z dne 11. 4. 2019 je Vrhovno sodišče ocenilo, da pet let še ni nerazumna doba. Zupanova zastopa precej strogo stališče, da razveljavitev ne pomeni nerazumnega odlašanja le, če bi glede na okoliščine primera postopek pred sodiščem druge stopnje trajal dlje kot pred sodiščem prve stopnje ali če bi bil povsem neekonomičen. Glej Zupan, str. 11.

²⁸ Galič 2018, str. 52, Zobec, str. 29.

²⁹ Glej tudi Zupan, str. 11.

³⁰ Sklep VS RS Cp 40/2019 z dne 10. 10. 2019. Glej tudi Zupan, str. 11.

jetno trajal dlje, kakor če bi ga zgolj dopolnilo sodišče prve stopnje);³¹ (b) ko bi bilo s tem nesorazmerno poseženo v kakšno drugo ustavno pravico (kot primer se sama po sebi ponuja pravica do učinkovitega pravnega sredstva – 25. člen Ustave) ali (c) ko bi bilo to tako neekonomično (potratno glede človeških in/ali finančnih virov), da je mogoče razveljavitev šteti za razumno (potrebno, smiselno) odlašanje in torej prav zato ne gre za poseg v pravico iz 23. člena Ustave (kjer je uporabljen izraz nepotrebno odlašanje).«³²

Kako te kriterije pod (a) razume v konkretnem primeru, je Vrhovno sodišče pojasnilo v zadevi Cp 28/2019. Šlo je za zapuščinsko zadevo, v kateri je pritožbeno sodišče pritožbi dedičev ugodilo in sklep o dedovanju delno spremenilo, delno pa ga je razveljavilo in vrnilo zadevo zapuščinskemu sodišču prve stopnje (sklep VSL I Cp 1645/2018 z dne 9. 1. 2019). Svojo odločitev za razveljavitev je obrazložilo z naslednjim:

»Pritožbeno sodišče [...] ocenjuje, da izvedba pritožbene zapuščinske obravnave ne bi predstavljala ustreznega sredstva za zagotavljanje sojenja brez nepotrebne odlašanja glede na okoliščine te zadeve. Četudi je bil zapuščinski postopek zaradi prekinitve postopka in napotitve na pravdo dolgotrajen, bi bilo neekonomično dediče, katerih večina biva na D., vabiti na zapuščinsko obravnavo na sedež pritožbenega sodišča. Prvostopenjsko sodišče je tudi že izvedlo nekatere dokaze (izvedensko mnenje izvedenke finančne stroka za ugotavljanje vrednosti darila), ki jih mora le še oceniti, medtem, ko bi moralo pritožbeno sodišče ta dokaz ponovno neposredno izvajati, kar bi tudi lahko zavleklo postopek.«

Vrhovno sodišče se s tem ni strinjalo. Navedlo je, da »(popolna) izenačitev stroškov posameznih udeležencev ne more biti merilo za presojo utemeljenosti razveljavitve prvostopenjske odločitve, zlasti pa ti razlogi ne morejo pretehtati v primerjavi z zagotovitvijo učinkovitega varstva pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja z opravo naroka pred sodiščem druge stopnje in (takojsnjo) pravnomočno odločitvijo v zadevi«. Dejstvo, da je sodišče prve stopnje nekatere dokaze že izvedlo in »jih mora le še oceniti,« pa v konkretnem primeru govori v prid obravnavi pred sodiščem druge stopnje. Bojazen, da bo moralo sodišče »ta dokaz ponovno neposredno izvajati, kar bi tudi lahko zavleklo postopek«, je namreč odveč, saj je bil do takrat izveden le dokaz v pisno izdelanem izvedenskem mnenju.

Povsem enotni kriteriji glede kasatoričnih pooblastil se v praksi pritožbenih sodišč še niso izoblikovali.

Nekateri menijo, da je primerno, da se postopek dopolni pred pritožbenem sodiščem (le) v primeru, kadar je realno pričakovati, da se zadeva lahko zaključi z opravo enega naroka za pritožbeno obravnavo. V dokaj kompleksni zadevi (sodba in sklep VSL I Cp 977/2018 z dne

³¹ Tu gre za nujno projekcijo (oceno), ki mora prav tako upoštevati, da ponovitev sojenja na prvi stopnji predpostavlja tudi možnost novega pritožbenega postopka itd.

³² Iste razloge navaja Pavčnik.

19. 9. 2018 glede odvzema nezakonito pridobljenega premoženja) je pritožbeno sodišče med drugim kot razlog za vrnitev zadeve v novo sojenje pred sodišče prve stopnje zapisalo:

»Glede na naravo dela pritožbenega sodišča (senatno sojenje, torej morajo biti na narokih ves čas prisotni isti trije sodniki, kar predstavlja težavo pri kontinuiranem razpisovanju narokov) in (vsaj zaenkrat) omejene prostorske možnosti za opravljanje narokov za glavno obravnavo na drugi stopnji, bo sodišče prve stopnje lahko hitreje dopolnilo dokazni postopek.«

Navedeno se vsaj delno vsekakor pokriva z nakazanim kriterijem Vrhovnega sodišča o neekonomičnem tratenju človeških in finančnih virov.

Menim, da je razveljavitev vendarle dopustna, potrebna in smiselna, kadar sodišče prve stopnje (sploh) še ni presojalo vseh pomembnejših dejanskih sklopov, ki sestavljajo pravno podlago konkretnega tožbenega zahtevka. Tak primer so odškodninske zadeve, v katerih to sodišče še ni presojalo in ugotavljalo relevantnih okoliščin glede vseh elementov odškodninske obveznosti (protipravnost, vzročna zveza, odgovornost, škoda – tudi njen obseg oziroma višina). Menim, da mora prvostopenjsko sodišče vedno opraviti sojenje glede celotnega zahtevka, torej glede njegovega temelja in višine (tako v pogodbenih kot v nepogodbenih razmerjih – zlasti pri odškodninskih zahtevkih in zahtevkih iz naslova neupravičene obogatitve). Pravica do dvostopenjskega sojenja glede tega po mojem mnenju ne sme biti okrnjena. Ko pa je vsebinsko sojenje glede celotnega zahtevka na prvi stopnji fundamentalno opravljeno, se morajo eventualne pomanjkljivosti pri tem skoraj vedno sanirati na pritožbeni stopnji. V praksi se zadeve tudi v takih primerih še vedno neredko vračajo prvostopenjskemu sodišču, zlasti kadar je bil izveden obsežnejši dokazni postopek z zaslišanjem strank in prič ter ga je treba še v razmeroma manjšem delu dopolniti ali pa le oceniti katerega izmed neposredno izvedenih dokazov, ki bi ga bilo sicer na pritožbeni stopnji pred senatom treba ponoviti.

Pravilnost oziroma utemeljenost takega ravnanja je lahko precej odvisna od razlage tretjega odstavka 302. člena ZPP.³³ Ta določa, da se mora glavna obravnava znova začeti, če se opravi narok pred spremenjenim senatom; vendar pa sme senat po tem, ko so se stranke o tem izjavile, odločiti, da se priče, izvedenci in stranke ne zaslišijo znova ter da se ne opravi nov ogled, temveč da se preberejo zapisniki o izvedbi teh dokazov. Določbo si je možno razlagati tako, da sme tudi senat pritožbenega sodišča, ki je glede na prvostopenjskega sodnika (»senat«) vedno drug (»spremenjen«), presoditi, da novo zaslihanje prič oziroma strank ni potrebno. Možna pa je tudi razlaga, da je ta presoja dopustna le takrat, kadar je do te situacije prišlo že pred sodiščem prve stopnje in je sodbo izdal sodnik, ki ni neposredno sam izvedel vseh dokazov. Le v takem primeru naj bi bil spoznavni položaj drugostopenjskega senata izenačen s spoznavnim položajem prvostopenjskega sodnika, ki je razsodil v zadevi, in le v tem primeru naj

³³ Po 349. členu ZPP veljajo določbe o postopku pred sodiščem prve stopnje smiselno tudi za postopek pred sodiščem druge stopnje, če ni določeno drugače.

bi bilo spoštovano načelo neposrednosti pri izvajanju dokazov. Slednja razlaga bi bila v prid razveljavitvi sodbe, kadar bi bilo treba že izvedene dokaze ponavljati, zlasti če gre za obsežnejši dokazni postopek s pričami, ki je že bil izveden. Sama bi se zavzela za prvo možnost, torej za to, da ima tudi drugostopenjski senat vedno možnost odločiti se, ali dokaze (zaslišanja) neposredno ponovi ali pa se zadovolji z branjem zapisnika. Če je ta možnost dana prvostopenjskemu sodniku, ne vidim razloga, zakaj je ne bi imel tudi drugostopenjski sodnik. Tudi prvostopenjski sodnik, ki odloča, se zato lahko znajde v ne povsem enakem spoznavnem položaju kot njegov kolega, ki je dokaz neposredno izvedel, če presodi, da za drugačno ravnanje ni utemeljenih razlogov. Še zlasti je to smiselno v primerih, ko se zaslišanja zvočno posnamejo in je poleg branja prepisov na voljo tudi povsem avtentičen zvočni posnetek.

Čeprav naj bi bila razveljavitev sodbe, kot opozarja Vrhovno sodišče, izjema, te pa je že po splošnem interpretacijskem pravilu treba razlagati restriktivno, menim, da je treba to strogost glede na okoliščine konkretnega primera ustrezno relativizirati oziroma omiliti. Osnovna funkcija pritožbenega sodišča je še vedno kontrolna, zato ne bi bilo primerno prvostopenjskega sojenja v celoti in tudi ne pretežno ali v velikem delu prenašati na drugostopenjsko sodišče, če prvostopenjsko sodišče svojega dela v bistvenem, pomembnem, znatnem delu ni (dobro) opravilo. Ne gre za pretirano poudarjanje pravice do pritožbe. Pri tem je treba imeti pred očmi tudi dejstvo, da je z uvedbo sistema dopuščene revizije sojenje na sodišču druge stopnje postalo tudi dejansko pogosto oziroma praviloma zadnja stopnja sojenja.

3. Obvestilo stranki, da njena pritožba nima možnosti za uspeh (v gospodarskih sporih)

Spremenjeni 490. člen ZPP – obvestilo stranki, da zadeva nima možnosti za uspeh – se v praksi (še) ni uveljavil. Senati se za to obvestilo ne odločajo, čeprav prevladuje prepričanje, da je določba lahko koristna ter da jo je vredno ohraniti in sčasoma začeti uporabljati. V poštev bi lahko prišla zlasti v specifičnih situacijah, na primer če terjatev ni bila prijavljena v stečajno tožene stranke in se še čaka na sklep o preizkusu terjatev, ali pa pri množičnih zadevah, potem ko bi v prvi zadevi odločilo Vrhovno sodišče. Prevladuje ocena, da se novost v praksi ni uveljavila iz več razlogov. Najprej velja poudariti, da ni veliko zadev, pri katerih bi bilo tako očitno, da pritožba nima možnosti za uspeh. Podatki kažejo, da pred sodiščem druge stopnje tudi ni sklenjenih veliko sodnih poravnav. Razlogi, da ni mogoče računati na veliko število umikov pritožbe, so lahko podobni – stranka ima na primer že v rokah sodno, pa čeprav ne pravnomočno, odločitev.

Prevladujejo pa praktični razlogi. Če sodnik poročevalec že pripravi zadevo za obravnavanje na seji senata in je zelo jasno oziroma očitno, da je pritožba neutemeljena, bo manj zamudno, da senat odloči in sodnik poročevalec takoj napiše odločbo, kot pa da stranki pošlje dopis s

ključnimi razlogi in čaka na njen odgovor ter mora nato zadevo ponovno pripraviti za sejo senata. Sodniki ocenjujejo, da bi se za to možnost morda odločili, če ključnih razlogov ne bi bilo treba zapisovati ali pa če bi stranko o nemožnosti za uspeh lahko obvestil sodnik poročevalec sam. Nekatere ideje gredo v smer, da bi se stranke v takih primerih morda lahko dodatno motiviralo k umiku z različno višino takse (na primer s povišanjem takse, če ne pride do umika).

4. Sklep

Analiza civilnih in gospodarskih zadev Višjega sodišča v Ljubljani je pokazala bistveno zmanjšanje deleža razveljavljenih zadev in povečanje števila pritožbenih obravnav. Brez dvoma gre predvsem za posledico možnosti pritožbe zoper sklep o razveljavitvi sodbe sodišča prve stopnje, kar se je z vidika postopka pred sodiščem druge stopnje izkazalo kot ključna novost novele ZPP-E, medtem ko preostale novosti, denimo možnost izdaje nadomestne sodbe in obvestilo stranki, da njena pritožba nima možnosti za uspeh (v gospodarskih sporih), v praksi niso zaživele. Prvi sklepi Vrhovnega sodišča RS, izdani po novi določbi 357.a ZPP, so pritožbenim sodiščem pomagali trdneje izoblikovati kriterije uporabe njihovih kasatoričnih pooblastil, ki so zdaj sicer močno omejena, ne pa povsem odpravljena. Ob povečanju pomena reformatoričnih pooblastil pritožbenega sodišča se je kot pomembno pokazalo tudi vprašanje, katere procesne kršitve oziroma pomanjkljivosti v dokaznem postopku lahko pritožbeno sodišče odpravi na seji senata, kdaj pa mora opraviti pritožbeno obravnavo.

Literatura

- BERGANT RAKOČEVIĆ, Vesna. Nekatera vprašanja glede novosti po noveli ZPP-E v pritožbenih postopkih. *Odvetnik*, 2017a, letn. 18, št. 3, str. 15–16.
- BERGANT RAKOČEVIĆ, Vesna. Bistvene novosti in spremembe po ZPP-E v pritožbenem postopku. *Pravni letopis*, 2017b, str. 137–144, 252–253.
- GALIČ, Aleš. *Ustavno civilno procesno pravo*. Ljubljana: GV Založba, 2004.
- GALIČ, Aleš. Izvajanje nekaterih določb Zakona o delovnih in socialnih sodiščih. *Pravosodni bilten*, 2007, letn. 28, št. 2, str. 29–48.
- GALIČ, Aleš. *Prve izkušnje z novelo ZPP-D*. Gradivo za simpozij VII. Dnevi civilnega in gospodarskega prava. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, 2009.
- GALIČ, Aleš. Ugotavljanje dejanskega stanja na prvi in drugi stopnji v pravdnem postopku. *Podjetje in delo*, 2017a, letn. 43, št. 6–7, str. 1270–1278.
- GALIČ, Aleš. Uvodna pojasnila k spremembam zakona. V: *Zakon o pravdnem postopku (ZPP): (neuradno prečiščeno besedilo)*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2017b, str. 15–120.

- GALIČ, Aleš. *Zakon o pravnem postopku (ZPP): (neuradno prečiščeno besedilo), z uvodnimi pojasnili k spremembam zakona in stvarnim kazalom Aleša Galiča*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 2018.
- PAVČNIK, Tomaž. Pritožba proti razveljavitvenemu sklepu (357.a člen ZPP) – prve izkušnje. *Pravna praksa*, 2018, letn. 37, št. 48, str. 10–11.
- UDE, Lojze, GALIČ, Aleš (red.), in dr. *Pravdni postopek, zakon s komentarjem*. Ljubljana: Založba Uradni list Republike Slovenije in GV Založba, 2005.
- ZOBEC, Jan. Ugotavljanje dejanskega stanja na pritožbeni stopnji. *Pravni letopis*, 2009, Inštitut za primerjalno pravo Pravne fakultete Univerze v Ljubljani.
- ZUPAN, Nina. Pritožba zoper razveljavitveni sklep v praksi – dve leti in pol po uveljavitvi ZPP-E. *Pravna praksa*, 2020, letn. 39, št. 10, str. 9–11.